

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Sacramentis in Genere, & duobus primis in specie

Bosco, Jean a

Lovanii, 1665

Concl. II. Nullum est Sacramentum quod gratiam physicè producat, & eadem est ratio characteris ac corporis Christi in Eucharistia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73340)

CONCLUSIO II.

Nullum est Sacramentum quod gratiam physicè producat, & eadem est ratio characteris ac corporis Christi in Eucharistia.

21.
Sacramen-
tum, se-
cundum
Scotum non
producit
physicè gra-
tiam.

I Ta docet Scotus 4. dist. 1. q. 5. n. 12. ibi: Ad primam ergo questionem dico, quod cum necessitas eorum, qua sunt ad finem, sumatur à fine, & secundum omnes loquentes de Sacramentis, finis Sacramenti est gratia, vel aliquis effectus invisibilis disponens hominem ad salutem, & iste finis potest sufficienter haberi eo modo, quo habetur per Sacramentum, abque hoc, quod dicatur Sacramentum habere aliquam actionem propriè dictam, sive respectu gratia, quam non potest attingere, cum illa creetur: sive respectu dispositionis supernaturalis praevia, quia illa etiam creatur, sequitur quod non sit ponenda talis actio, cum nec ista plura sint necessaria, nec manifestè ponibilia.

Consequenter ad secundam questionem, quâ quærebatur, utrum possibile sit in aliquo Sacramento esse aliquam virtutem supernaturalem? Respondet Doctor ibidem n. 16. Pater (inquit) per idem, quod nec manifestè possibile, nec necessarium est ponere illam virtutem, quae sit forma realis in Sacramento. Vt quid enim toties generaretur & corrumpere-
retur? nec per illam si poneretur, aliquid causaretur in anima, nec causaretur ipsa regulariter, nisi ex passione divina cum Ecclesia: & sic sine eos superfluis in aqua & anima intermedijs potest salvari, quod passio divina sit immediata respectu effectus conferendi & recipiendi Sacramenta.

22.
Probat.

Ex his formo hanc rationem principalem nostrae conclusionis: non sunt multiplicanda entia sine manifesta possibilitate & necessitate, physica aut morali; atqui non est manifesta possibilitas causalitatis ac virtutis physicae Sacramentorum, neque ulla necessitas ostenditur; ergo non est asserenda.

Minor, in qua sola consistit difficultas, probatur pro secunda parte; quia necessitas, si quae est, fundatur primò & potissimum in auctoritate sacrae Scripturae, Sanctorum Patrum ac Conciliorum, praesertim Florentini & Tridentini dicentium, Sacramenta continere ac causare gratiam, atque per ea nos mundari & justificari, ut vidimus conclusione praecedenti: Scripturae autem intelligi debent in propria significatione & non in metaphorica, quomodo caperentur, si Sacramenta dicerentur causa non physica, sed morales tantum. Et hanc efficaciam Sacramentorum multum admirantur Sancti Patres, quae tamen non esset admiranda, si solum foret moralis.

23.
Scripturae
& patres
frequentil-
sime causis
solum mor-
talibus tri-
buunt effi-
ciam gra-
tiae.
Iac. 1.
Tobiae 12.
Ad Rom. 8.

Respondeo, Scripturas & Patres frequentissimè tribuere efficaciam gratiae ijs rebus, quas certum est non esse nisi morales causas. Sic Jac. 1. v. 21. *Suscipite instum verbum* (vitae seu Evangelicum) quod potest salvare animas vestras. Et Tobiae 12. v. 9. *Quoniam elemosina à morte liberat, & ipsa est, quae purgat peccata.* Ad Rom. 3. v. 28. *Arbitramur enim iustificari hominem per fidem.* Et v. 26. *Vt sit ipse iustus & iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi.*

Igitur sicut in his locis verba activa & praepositiones per & ex, non significant physicam causalitatem, ita possunt in alijs locis eam non significare; & consequenter doctus aliquis ac prudens, qui neutrius sententiae praedictae est praeventus, non hoc ipso quod in Scripturis ac Concilijs audit causalitatem gratiae attribui Sacramentis, suspicabitur esse physicam. Nonne Trident. less. 6. can. 24. docet per bona opera augeri gratiam iustificantem? Si quis (inquit) dixerit iustitiam acceptam non conservari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera &c. anathema sit. Et 2. Reg. 12. v. 9. dicit Nathan ad David: *Vriam Hebraum percussisti gladio... & interfecisti eum gladio filiorum Ammon.* Quis propterea interpretatur causalitatem physicam?

Ex subjecta ergo materia modò physica, modò moralis causalitas colligetur sic quippe homo generans hominem, esto moraliter quodammodo causet animam rationalem, movendo Deum medijs dispositionibus ad infusionem animae; eundem non dicitur simpliciter causa animae rationalis; quia juxta subjectam materiam id intelligeretur de causalitate physica, quam habet circa dispositiones, & fortè unionem. Ubi autem intelligeretur ex circumstantijs non esse sermonem de causalitate physica, ille qui mereretur creationem animae, posset simpliciter dici causa istius animae.

Et quamvis causa physica in rigore philosophico magis propriè dicatur causa; causa tamen moralis magis usitatè appellatur causa. Equis enim magis dicitur expugnasse urbem dux absens, an milites,

Ex subjecta
materia
physica vel
moralis
causalitas
intelligenda
est.

Sect. 4. De Causa & effectu Sacram. Concl. 2. 65

ites; qui ejus auspicijs, jussu & consilio pugnant? Nonne dux? Quis magis dicitur occidisse reum, judex sua sententia, tanquam instrumento morali, an tortor suo gladio? Nonne judex? Oportet autem Scripturam intelligere maxime secundum usitatum modum loquendi.

Neque obstat, quod causa moralis sit æquivalenter causa physica; siquidem etiam peccatum habituale est æquivalenter peccatum actuale, & tamen proprie appellatur peccatum, licet non in stricta acceptione.

24. Inter causas morales alia est principalis, alia instrumentalis.

Trident.

Porro sicut inter causas physicas alia dicitur principalis, alia instrumentalis; ita pariter inter morales: v. g. dominus mandans homicidium est causa principalis, famulus deferens mandatum instrumentalis. Ad propositum Christus est causa principalis ac meritoria nostræ justificationis, ut docet Trident. sess. 6. cap. 7. ibi: *Huius justificationis cause sunt; finalis quidem, gloria Dei & Christi ac vita æterna: efficiens verò misericors Deus &c. meritoria autem dilectissimus unigenitus suus, Dominus noster Iesus Christus; qui cum essemus inimici, propter nimiam charitatem, quæ dilexit nos, sua sanctissimâ passione in ligno crucis nobis justificationem meruit.* Sacramenta verò instrumentalis, attestante ibidem Concilio his verbis: *Instrumentalis item Sacramentum Baptismi; quia Christus non solum meruit nobis gratiam & justificationem, sed etiam meruit, quod ea perficeretur in nobis per cæremônias quasdam à se institutas, quas nos vocamus Sacramenta; ita ut quicumque ea legitime applicentur, ei etiam applicetur aliqua portio meritorum Christi, quæ jus sibi ad gratiam acquirat.*

Quare Sacramenta dicuntur vasa gratiæ.

Calvinus.

Quia ergo virtus divina ita infallibiliter Sacramentis afflitt, idque ex meritis Christi & pacto divino; recte dicitur illa virtus inexistere Sacramentis, & in ijs merita Christi, & gratiam sanctificantem contineri, quemadmodum effectus continetur in sua causa: propter quod accommodatè dicuntur vasa gratiæ, idque conformiter ad phrasim Scripturæ; quæ instrumenta, quibus mors inferebatur seu caulebatur, vocat vasa mortis. Unde more suo calumniatur Calvinus lib. 4. Instit. cap. 14. §. 17. dum hunc modum loquendi traducit, quasi Doctores velint gratiam in Sacramentis contineri materialiter, sicuti materialiter liquor continetur in pixide. Non sic hæretice, non sic; sed (ut mox dixi) sicuti effectus continetur in sua causa.

25. Ex quo ulterius patet, Sacramenta non esse nuda signa, sed practica: & non inftar plumbeti, ad cujus ostensionem detur pa-

nis, sed verè continere gratiam & pretium nostræ redemptionis instar chirographi, aut potius crumenæ nummis plenæ, per quam redimatur quis à servitute. Quod merito mirantur SS. PP. nominatim D. Aug. tract. 80. in Joannem, dicens: *Quæ tanta virtus aqua, ut corpus tangat & cor abluat?* Mirum quippe est, tam infirmis rebus Christi merita ac divinam virtutem, ad tantum effectum tam infallibiliter esse annexa; utique ut ex imperfectione & infirmitate Sacramentorum magis argueretur potentia Dei; veluti qui ob eundem finem infirma & stulta mundi elegit ad eisdem conversionem.

Quod merito mirantur SS. Patres. S. Aug. 80.

Mirabile certè, quod non nisi per fidem cognoscitur, & ab hæreticis, qui tamen bene sciunt nostram explicationem, mordicus negatur. Nos autem (inquit Apostolus 1. Cor. 1. v. 23.) *predicamus Christum crucifixum: iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* Quare? quia intelligere non poterant quomodo Christus uteretur sua passione ad nostram salutem, ad quam tamen solum concurrat moraliter. Nunquid mirabile fuit Naaman Syro, quod in Jordane deberet septies tantum lavari ut mundaretur à lepra, quamquam aquæ istæ longè imperfectius agerent, quam nostra Sacramenta?

1. Cor. 13

Profectò si Concilium Trident. (ut statim vidimus) non tribuit Christo quæ homini ac passioni ejus, nisi causalitatem finalem atque meritoriam, quam constat non esse physicam (quippe gratia data fuit Patribus antiquis vi passionis Christi nondum existentis, & de facto datur nobis virtute passionis præterite) quis justè possit indignari, Doctorem Subtilem non tribuere perfectiorè influxum in gratiam Sacramentis, quæ concurrunt in virtute passionis Christi, veluti ejus instrumenta? Igitur sicuti Christo & passioni ejus, Scriptura, Patres & Concilia tribuunt effectum gratiæ, licet non sint causa physica; pari ratione idem effectus concedi potest Sacramentis absque physica eorum causalitate.

Concilium Trid. non tribuit Christo quæ homini ac passioni ejus, nisi causalitatem finalem atque meritoriam, quæ non est, nisi moralis.

26. Quapropter nimis leviter Dicastillo tract. 1. de Sacramentis disp. 2. n. 141. fundat suam sententiam in illis verbis Pauli ad Titum 3. v. 5. & 6. *Secundum misericordiam suam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abundè per Iesum Christum salvatorem nostrum.* Ex quibus verbis (inquit ille Auctor) colligi potest hæc ratio; causalitas in Sacramentis admittenda est, quæ sufficiat non solum ut Christus, sed etiam Deus, ut Deus est, dicatur conferre gratiam per Sacramenta; ad hoc autem non sufficit sola causalitas moralis.

26. Nimis leviter colligit Dicastillo causalitatem physicam ex verbis Apostoli ad Titum 3. Ad Titum 3.

moralis: ergo alia, nempe physica, erit admittenda. Major patet ex testimonio citato: illa enim verba, *per Iesum Christum salvatorem nostrum*, manifestè indicant illum, qui dicitur vivos nos facere per Baptismum, non esse solum Christum, ut Christus & homo est, sed etiam Deum ut Deus est, ac tres personas Sanctissimæ Trinitatis. Eundem loquendi modum usurpat Chrysostomus Homil. 14. in Genes. ad finem, dum ait: *Deus ineffabili misericordiâ larguus est nobis innovationem per lavacrum regenerationis*. Et Aug. lib. 19. contra Faust. c. 16. dum ait virtutem divinam, quæ per Sacramenta operatur, esse permanentem, quàmvis Sacramenta transeant & successiva sint. Concilium etiam Moguntinum in doctrina fidei cap. 11. docet septem esse Sacramenta, per quæ tamquàm per apta instrumenta Deus impartitur suæ gratiæ munera. Quod autem ad proprietatem huius loquendi modi non sit satis causalitas moralis, probatur 1. inductione. Nam ille, qui ex præcepto aut consilio alterius aliquè occidit, non dicitur eum occidere per causam præcipientem aut consulentem; sed potius moralis causa, nempe consulens aut præcipientis dicitur alterum occidere per causam exequentem, quam movet ad homicidium. Item quando per instrumentum morale, nempe scripturam, aliquis adstringitur ad solvendum id, quod debet, non dicitur operari aut debitum solvere per publicum instrumentum ab ipso subscriptum; sed potius creditor dicitur per huiusmodi instrumentum operari, hoc est, adstringere debitorem ad solvendum. Tertio: Quàmvis merita nostra sint causa moralis gloriæ; Deus, qui in executione gloriam confert, non dicitur illam in executione conferre per merita, sed propter merita: ergo causalitas moralis non est sufficiens, ut causa physica exequens dicatur per illam proprie operari; sed propter illam. Hucusque Dicastillo.

27. Quæ fuerit mens SS. Patrum de causalitate Sacramentorum. Cyprianus.

Basilium.

Et quidem si de mente Patrum agitur & modo loquendi; Cyprianus Sermone de Baptismo Christi: *Remissio* (inquit) *peccatorum sive per Baptismum, sive per alia Sacramenta donec ut, propria spiritus sancti est, & ipsi soli huius efficientia privilegium manet: verborum solemnitas, & sacri invocatio nominis, & signa institutionibus Apostolice sacerdotum ministerijs attributa, visibile celebrant Sacramentum; rem verò Sacramenti Spiritus Sanctus format & efficit*. Concordat Basilium lib. de Spiritu Sancto cap. 15. ubi sic ait: *Qui nobis vitam dispensat Dominus, Baptismatis pactum nobis statuit mortis quidem imaginem implente aqua; spiritu verò vitæ arrham præbente*. Ergo

existimat hic Sanctus Pater Baptismum esse pactum vel signum pacti, quo posito statuit Deus per se immediatè gratiam infundere.

Accedat D. Ambrosius lib. 1. de Sacramentis cap. 5. *Aliud est elementum, aliud consecratio; aliud opus aliud operatio: aqua opus est, operatio Spiritus Sancti est*. Denique D. Aug. Epist. 23. de Baptismo: *Aqua* (inquit) *exhibens forinsecus Sacramentum gratiæ, & spiritus operans intrinsecus beneficium gratiæ, solvens vinculum culpæ, reconcilians bonum naturæ, regenerant hominem in uno Christo*. Et lib. 15. de Trinitate cap. 26. *Neque enim aliquis discipulorum Christi dedit Spiritum Sanctum; orabant ut veniret in eos, quibus manus imponebant, non eum ipsi dabant*.

Ecce quemadmodum SS. Patres simpliciter negent sacramenta producere gratiam; hæc immeritò, si sint instrumenta physica: quippe non rectè negaretur securis dividere lignum, eò quod solum dividat instrumentaliter. Et in sententia aliquorum, intellectus & voluntas solum sunt causæ instrumentales actuum supernaturalium; & quis tamen audeat ipsis negare rationem causæ, dicente Concil. Trident. sess. 6 can. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium hominis a Deo motum & excitatum nihil cooperari assentiendo &c. anathema sit?*

Neque hinc sequitur, etiam debere negari causalitatem moralem ex mente Patrum; siquidem plurimis alijs locis iidem Patres affirmant Sacramenta producere gratiam: ut ergo inter se conciliantur, debet statui causalitas moralis, & negari physica. Sic in communi modo loquendi unæ & eidem causæ attribuiamus & negamus effectum; v. g. si laudetur artificium alicujus palatii; dicitur Princeps non exstruxisse, sed artifex: si verò sumptuositas; Princeps, non artifex. Similiter Patres quando in Sacramentis explicant, quæ sit vis physicè producens gratiam, eam attribuunt soli Deo; quando verò explicant quid possint Sacramenta ratione suæ institutionis & meritorum Christi, docent ea causare gratiam.

Quid ergo ad argumentum Dicastillonis? Respondeo negando minorem, videlicet causalitatem moralem non sufficere, ut Deus dicatur conferre gratiam per Sacramenta. Enimverò quid evidentiùs in Scriptura, quàm Deum iustificare homines per Christum & per fidem in Christum? Consule locum Apostoli ad Titum 3. supra allegatum, & scriptum invenies v. 6. *Quem* (Spiritum Sanctum) *effudit* (Deus) *in nos abundè per Iesum Christum*.

Audi

Immeritò negant Patres Sacramenta producere gratiam si physicè illam producant.

Trident.

28. Negant etiam causalitatem physicam, & statuunt moralem.

29. Argumentum Dicastillonis retorquetur ex Scriptura, quæ sæpè causam efficientem physicam dicit operari per moralem.

Secl. 4. De Causal. & effectu Sacram. Concl. 2. 67

Epist. 1.
Audi quid dicat ad Ephesios 1. v. 3. & seq. *Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi benedixit nos in omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo &c. Qui praeordinavit nos in adoptione filiorum per Iesum Christum, in ipsam secundum propositum voluntatis suae, in laudem gloriae gratiae suae, in qua gratificavit nos, in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius remissionem peccatorum &c.*

Trident.
Nunquid ideo humanitas Iesu Christi est causa physice efficiens nostram justificationem? Non puto: alioquin cur Trident. supra sess. 6. cap. 7. expressè enumerans causas justificationis, ne verbo quidem ipsius meminisset, tribuens soli Deo causalitatem efficientem, & meritoriam Christo, & instrumentalem Baptismo? Et nonne Deus Spiritum Sanctum effudit in antiquos Patres per Iesum Christum, ipsosque praeordinavit in adoptionem filiorum per Iesum Christum? Quis audeat negare?

Ad Rom. 3.
Rursus Apostolus ad Roman. 3. v. 30. *Quoniam quidem unus est Deus, qui iustificat circumcissionem ex fide, & praepitium per fidem.* Num ideo fides physice efficit nostram justificationem? Quis credat?

30. Exilio Dicastillonis
Respondet Dicastillo n. 154. Licet fides ad justificationem solum concurrat ut moralis dispositio; ipsam tamen fidem sicut causa principalior & supernaturalior operatur Deus, ob quam physicam Dei causalitatem proprie dicitur per fidem hominem iustificare, quia per fidem disponit hominem ad justificationem. In Sacramentis autem, si ea physico modo non concurrant ad gratiam, Deus sicut causa supernaturalis nihil physice operatur, & ideo dici non posset proprie per Sacramenta in executione gratiam conferre.

Eodem modo intelligitur Deus per Christum salvare homines; nam praeterquam quod probabilior sententia est, Christi humanitatem esse physicum instrumentum justificationis hominis, Deus etiam causavit ipsius Christi supernaturalem compositionem tamquam causa principalis, & propter utramque rationem Deus, ut Deus, dicitur proprie salvare & iustificare homines per Christum. Hucusque Dicastillo.

Præcluditur. 8. Ambr.
Sed (pace tanti viri) *Auctor Sacramento-rum quis est nisi Dominus Iesus? de celo (id est à Deo) ista sacramenta venerunt,* inquit D. Ambr. lib. 4. de Sacramentis cap. 4. Si ergo propter supernaturalem compositionem Christi, quam Deus causavit tamquam causa principalis, Deus ut Deus dicitur proprie salvare & iustificare homines per Christum ac sanguinem Christi (ut loquitur Apost. supra ad Ephes. 1.) quidni etiam per

Sacramenta Christi, quae Deus instituit tamquam causa principalis? Profecto fidem supernaturalem, quae disponit ad justificationem, intellectus purae creaturae coefficet physice; infallibilis autem efficacia gratiae in Sacramento soli Deo propria est, ut ostendimus sectione secundâ conclusione primâ. Potiori igitur ratione dicitur in Scriptura salvare & iustificare per Sacramenta, quam per fidem.

Ex his patet responso ad inductionem. Ad primum dico, physice occidentem occidere per consulentem tamquam instrumentum morale; quemadmodum gladio, sive per gladium veluti per instrumentum physicum. Deinde assigno disparitatem, quod consulens homicidium nullo modo sit subordinatus & dependens in suo consilio (ratione cuius moraliter causat) ab illo, qui physice homicidium exequitur: porro Sacramenta omnem suam causalitatem moralem & vim causandi habent dependenter à Deo, qui est causa physica; adeoque sunt instrumentum subordinatum.

Ad Secundum quæro, an huiusmodi instrumentum sit causa physica? Minimè, inquis, sed moralis tantum; quia & ipsa obligatio & coactio non sunt nisi quid morale.

Quomodo ergo rectè dicitur creditor per huiusmodi instrumentum agere? Quia (reponis) creditor solum agit moraliter, & ideo bene dicitur agere per causam moralem: porro debitor est causa physica solutionis, & ideo non rectè dicitur solvere per huiusmodi instrumentum, sed potius propter huiusmodi instrumentum. Ergo similiter cum Deus sit causa physica gratiae, non rectè dicitur illam producere per Sacramenta tamquam instrumenta moralia, sed potius propter illa.

Sed contra: Unde constat illud instrumentum esse veram causam moralem, & non magis nudum signum obligationis? quippe absque illo debitor obligatur: at verò Sacramentum non est nudum signum obligationis divinae, sed vera ratio movens & obligans Deum ad causandum physice effectum gratiae, quem independentem à tali signo nec poneret, nec deberet ponere; & hoc est Sacramentum esse causam moralem gratiae: quemadmodum praecipuum v.g. jejunandi, sive divinum, sive humanum, est causa moralis obligationis, & per consequens jejuniij, quod ex illa obligatione ponitur.

Optima (ais) responso. Ergo Petrus rectè dicitur jejunare per praecipuum vel praecipientem. Distinguo: moraliter, concedo; physice, nego.

Deinde disparitas est, quod jejunium non fit in-

31. Responso ad primum simile inductionis.

32. Ad secundum.

fit infallibilis effectus præcepti, sicuti gratia est effectus infallibilis Sacramenti. Neque Petrus vim obligandi dedit præcepto, sicuti Deus vim justificandi dedit Sacramento.

Cæterum haud satis clarè video, quare sicuti creditor dicitur moraliter cogere debitorem ad solvendum per huiusmodi instrumentum; sic itidem dici nequeat debitor per idem instrumentum moraliter solvere debitori.

Nam quòd debitor sit causa physica solutionis (ut supra dicebatur) inde tantum sequitur, quòd præter causalitatem moralem instrumenti, insuper requiratur causalitas physica, v. g. numeratio pecuniæ. Jam autem cur eadem causa non possit dici solvere moraliter per instrumentum, & physicè per numerationem pecuniæ? Non apparet quid obstat: sicut in responsione ad primum diximus, famulum occidere physicè gladio, & moraliter mandato Domini. Sic ergo Deus dicitur causare physicè gratiam virtute propriâ, moraliter autem virtute Sacramenti sive per Sacramentum.

33.
Ad tertium.

Ad tertium est similis responsio, videlicet tam propriè Deum justificare hominem & salvare per merita propria & propter illa, quàm per merita & propter merita Christi, ut loquitur Trident. sess. 6. cap. ultimo. *Trident.* ibi: *Quæ enim iustitia nostra dicitur, quia per eam nobis inhaerentem iustificamur; illa eadem Dei est, quia à Deo nobis infunditur per Christi meritum.* Et ratio est: quia omne meritum puri hominis radicitur & provenit ex gratia & merito Christi, teste eodem Concilio loco citato, ibi: *Cùm enim ille ipse Christus Iesus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos iustificatos iugiter virtutem influat; quæ virtus bonorum opera semper antecedat & concomitatur & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata & meritoria esse possent &c.*

Sane si per fidem propter ejus supernaturalitatem rectè dicitur Deus justificare & salvare; cur non etiam per merita nostra, quæ vel in substantia sunt supernaturalia, vel saltem à virtute supernaturali oportet imperentur? Et si per Apostolos convertit mundum & fecit miracula, qui tamen solùm erant causæ instrumentales; quòd inconveniens si per Sacramenta justificet tanquam per instrumenta moralia?

34.

Patres comparant Sacramenta

Hæc ad superfluitatem pro everfione potissimi fundamenti causalitatis physicæ desumpti ex Scriptura, Patribus & Concilijs. Nam quòd quidam dicunt Patres comparare Sacramenta causis naturalibus,

& nos supra comparavimus; sed in infallibilitate effectus, non in modo causandi. *Distinctio* quocumque inter Sacramenta nova & vetera, haud accipienda est ex modo causandi, sed ex parte ipsius gratiæ; siquidem vetera legalem, nova gratiam sanctificantem conferunt. *Per idem* (inquit Scotus 4. dist. 1. q. 5. n. 17.) *dico ad illud de distinctione Sacramentorum nova Legis & veteris; non enim distinguuntur per illud, quòd neutri illorum potest convenire, scilicet activè agere ad aliquid spirituale in anima; sed ista nova Legis gratiam causant tanquam signum efficax, illa autem veteris Legis non, loquendo de Sacramentis, id est, de ceremonijs istius legis.*

Si loquaris de Circumcisione & alio remedio Legis naturæ; Respondeo ex sectione secunda conclusione sexta non necessariò differre in causalitate atque effectu, nisi in hujus abundantia; plus siquidem valet pretium persolutum, quàm persolvendum; hoc est, passio Christi exhibitæ, quàm exhibenda; à qua tamen passione omnia Sacramenta suam habent & habuerunt efficaciam. Cætera fundamenta ex ratione minorem habent difficultatem.

Primum sit: causalitas physica conducit ad dignitatem Sacramentorum; alioquin non videbuntur aliter concurrere ad productionem gratiæ per Deum, quàm signa magica ad nocumentum inferendum per dæmonem.

Respondeo: signa magica ordinantur ad effectum naturalem & fallibilem; nituntur quippe pacto inito cum diabolo, qui deberet fallere fidem, & sæpe fallit; Sacramenta autem habent effectum supernaturalem & infallibilem. Unde signa magica sunt mera conditio, quæ postea dæmon propter alia motiva excitatur ad operandum; signa verò sacramentalia nituntur promissioni Dei, quæ nequit deficere, & habent ex se vim ad movendum Deum tanquam operationes Christi. Alioquin in reliquis est similitudo: nec mirum, cùm dæmon instar simiæ in omnibus opera divinæ potentæ æmuletur, sicut apparet in magis Ægypti imitantibus signa divinæ à Moyse edita.

De hac æmulatione optimè Tertullianus libro de Præscrip. adversus hæreticos cap. 40. *Ipsus* (inquit) *re: Sacramentorum divinarum in idolorum mysterijs diabolus imitatur; tingit & ipse quosdam, signat in fronte quosdam milites suos, expiationem delictorum de lavacro promittit & sic etiam imitat mirra.*

Neque concursus physicus argueret excellentiam Sacramentorum, aut divinam potentiam

causa naturalibus in infallibilitate effectus. *Distinctio Sacramentorum nova & veteris Legis. Scam.*

35.

Distinctio signorum magicorum, quoad causalitatem, à signis sacramentalibus.

Tertullianus

36.

Concursus physicus

non arguo-
ret excel-
lentiam Sa-
cramentor-
um, sur-
divinam
potentiam.

potentiam; nam & causa moralis nobilius dicitur causa, quam physica; ut manifestum est in Rege imperante, & subdito physice imperium exequentem; & hic concursus physicus, si quis foret, non apparet; adeoque non potest divina potentia in eo manifestari.

Et posito
quod ille
concurfus
ad dignita-
tem Sacra-
mentorum
conducat;
non idcirco
admitten-
das foret.

Et esto causalitas physica conducat ad dignitatem Sacramenti; ubi revelatum est, vel qua ratione ostenditur omnem dignitatem possibilem adscribendam esse Sacramento? Ceteroquin dicamus etiam humanitatem atque Sanguinem Christi causare physice gratiam & gloriam omnium Beatorum, B. Virginem gloriam aliorum Sanctorum; quia hoc spectaret ad eorum majorem dignitatem. Si autem haec communiter negantur; si Christus qua homo non causat physice gratiam; qua ratione id tribuitur Sacramento, quod non causat, nisi in quantum est operatio Christi? Non quidquid occurrit, melius; sed *Quidquid* (inquit D. Aug. lib. 3. de libero arbitrio cap. 5.) *tibi vera ratione melius occurrerit; scias fecisse Deum tanquam bonorum omnium conditorem. Non est autem vera ratio, sed invidia infirmitas, cum aliquid melius faciendum fuisse cogitaverit, iam nihil aliud inferius velle fieri.*

3. Aug.

37.
Ad obje-
ctionem,
quod hu-
manitas
Christi phy-
sice opera-
batur mira-
cula;
Respondetur
primò
ex SS. P. P.
negando
suppositum.
3. Athanasius.
3. S. S. S. S.
S. Leo.

Sed contra (& hoc sit secundum fundamentum) humanitas Christi physice operabatur miracula: ergo Sacramenta gratiam. Respondetur Primò negando antecedens; nam (ut bene Athanasius ser. 4. contra Arianos) *Humano (inquit) more manum extendit (Christus) divinitas autem morbum compescuit.* Et Sophronius in Epistola synodica, quae habetur in sexta Synodo Aet. 11. *Vnus duarum naturarum, secundum aliam divina signa operabatur, secundum aliam humania recipiebat.* Accedat D. Leo Epistola 10. cap. 4. *Vnum horum coruscant miraculis, aliud succumbit iniurijs.* Simili modo loquuntur alij Sancti Patres. Et verò nonnè perfectius & dignius est voluntatem humanam Christi habere sibi assistentem divinam virtutem, quae ad nutum ejus physice operetur miracula, quam ipsam physice oportere illa efficere? sic quippe suo modo loquendi voluntas humana imperat voluntati divinae.

Respondetur
secundo
negando
consequen-
tiam.

Respondetur Secundo negando consequentiam; siquidem miracula erant actiones, quas Christus personaliter operabatur, Sacramenta autem solum sunt moraliter actiones Christi.

38.
Ut vere di-
catur Sacra-
dos, Deo

Tertium fundamentum sumitur ex virtute formae Sacramentalis: nam Sacerdos dicit, *Ego te absolvo*: ergo illis verbis causat

cooperari,
sufficit cau-
salitas mor-
ralis.

physice gratiam remissivam peccatorum; alioquin solus Deus loquente Sacerdote solvit. Respondetur negando consequentiam: quippe ut Sacerdos verè dicatur cooperari Deo, satis est causalitas moralis; quis enim ambigat dominum mandantem homicidium cum veritate dicere: *Ego cooperor servo physice occidenti?*

Accipe instantiam clarissimam: Sacerdos in veritate loquitur dicens: *Ego te absolvo à vinculo excommunicationis, à pena peccatis remissis debita*; an propterea physice aliquid causat in eo, quem absolvit? Episcopus ordinans dicit: *Do tibi potestatem offerendi sacrificium*; quam tamen, utpote nihil physicum, solum producit moraliter. Et ita communiter homines aiunt: *Remitto tibi hoc debitum vel offensam* absque ulla mutatione physica in debitore.

A simili.

Ceterum intentionis nostrae non est, creaturae negare omnem cooperationem physicam ad actionem sive effectum specialem Dei: Nam Christus Matth. 10. Apostolis suis praedicat v. 19. *Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini; non enim vos estis qui loquamini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis, cum tamen physice loquerentur: sed quod asserimus & haecenus probavimus est, non satis constare, neque ex auctoritate, neque ex ratione, Sacramenta physice operari, quemadmodum constat Apostolos physice fuisse locutos; praesertim quandoquidem, ut habet secunda pars minoris supra positae (quae restat probanda) licet fortassis impossibilitas causalitatis physicae Sacramentorum non evidenter possit probari, ejus tamen possibilitas manifeste etiam minime ostendatur.*

Matth. 10.

Porro ad probandam impossibilitatem assumo hoc medium: Nihil potest physice & realiter causare, nisi physice & realiter existat; atqui in Sacramentis nihil est physice & realiter existens à quo gratia possit dici causari, ergo &c. Consequentia est syllogistica. Major etiam patet; quia causare praesupponit esse (ut habet axioma commune) aliàs chymera posset physice generare chimeram: quod enim aliqui putent id quod realiter fuit, posse realiter causare etsi defierit, non habet apparentiam veritatis; quippe causalitas realis dicit dependentiam ac processionem realem ab alio, quae utriusque intelligi nequit, nisi aliud realiter sit; quod enim desijt, non facit ad praesentem causalitatem plus quam si nunquam fuisset.

39.
Probat
impossi-
bilitas causa-
litas physice
Sacramentorum.

Minor verò, quae aliquibus difficilis

Primò ex non realitate significationis;

apparet, probatur Primò: quia id per quod proximè principaliter Sacramenta producunt gratiam, est significatio. Enimverò quocumque idiomate proferatur forma, & quantumvis toni diversi sint, eadem est productio gratiæ, si eadem sit significatio; atqui significatio nihil est reale, quia quòd forma deputetur ad hoc vel illud significandum, nihil reale ponit in Sacramentis; ergo &c.

40. Secundo ex non existentia Sacramentorum, quando causant gratiam.

Secundò probatur: quia Sacramenta non causant gratiam nisi eo instanti, quo sunt completa (ut omnes fatentur) sive quo ultima syllaba est pronuntiata, ac materia exhibitæ: atqui eo instanti Sacramenta non existunt realiter; ergo realiter non causant, sed ad summum ultima syllaba ita causabit. Probatur subsumptum: quia exceptâ Eucharistiâ, reliqua Sacramenta consistunt in actione successiva ac fluxa, cujus partes nullâ physicâ unione coherent, ut patet in hac forma: *Ego te baptizo* &c. in qua dum ultima syllaba profertur, desierunt priores.

Respondet Dicastillo, ultimæ particule conferri à Deo concursum physicum, in virtute præcedentium.

Ad hoc argumentum respondent aliqui sufficere ut totum Sacramentum dicatur causa physica gratiæ, quòd ultimæ particule seu indivisibili velit Deus conferre concursum physicum in virtute præcedentium, hoc est propter moralem respectum ad præcedentes partes quibuscum constituit unum aliquod compositum morale Sacramentale. Sic in bello aliquando physica actio occupandi v. g. civitatem aut destruendi illam tribuitur exercitui, & tamen sæpe aliqua pars exercitus, & pauci satis milites operati sunt physice; ceteri tantum assistendo, comitando & suâ saltem præsentia animando &c. qui modus concurrendi ex parte cæterorum moralis tantum esse solet; nihilominus physice operatum fuisse exercitum illam actionem verè dicimus; neque ad hoc requiritur major unitas, quàm moralis, & ordinis ut actio tribuatur toti composito, esto aliæ partes solum moraliter concurrant. Sic ergo in præsentia, etiamsi priores partes solum concurrant moraliter, quia tamen ultima syllaba physice operatur, & hæc censetur pars illius moralis compositi, hoc satis est ut illud compositum dicatur physice operari. Ita Dicastillo disp. 2. dubio 5. n. 170.

Solvitur;

Verum eadem facilitate, quâ ipse tribuit exercitui causalitatem physicam, alij negant, & adscribunt solum causalitatem moralem: vel enim per exercitum intelligimus singulos milites, ex quibus constituitur; certum autem est non omnes physice occidere, uno occidente; sic quippe in bello

justo omnes contraherent irregularitatem ex unius physice occisione, quod constat apud omnes esse falsum: vel accipimus exercitum pro aggregato plurium hominum sub isdem signis militantium, ut est corpus aliquod politicum à singulis inadæquatè distinctum, & ita cum nihil physicum sit, sed solum aliquid morale, nihil physice dicitur operari, nisi omnes partes sive membra illius corporis physice operentur; quis enim dixerit republicam physice occidere ex eo quòd unus civis concivem suum vel extraneum occidat?

Aliud est de composito physico, quod est subiectum denominationis, seu principium quod operationum cujuscumque partis, v. g. globus perfecte rotundus dicitur physice tangere planum, etsi puncto solum tangat; & homo physice producit visionem, quàmvis solus visus concurrat; ignis dicitur calefacere, aqua frigefacere, licet sola forma sit activa. Porro Sacramenta si sint principium physicum gratiæ, erunt principium quo, utpote instrumentum physicum.

Accedit, quòd corpus rotundum & homo existant realiter (idem est de exercitu, gratis admisso, quòd sit subiectum denominationis physice) dum punctum tangit planum, & visus elicit visionem, & pars militum occupat civitatem; aliæ autem partes Sacramenti non existunt (adeoque nec ipsum Sacramentum physice) dum ultima pars dicitur producere gratiam. Unde sicuti si homo ac corpus rotundum non existerent realiter, dum punctum physice tangit planum, & visus elicit visionem; reverà non dicerentur physice tangere ac videre. Similiter si ante occupationem urbis soli illi restarent ex exercitu præterito, qui physice occupant; exercitus deletus reverà non diceretur physice occupare. Ita non possunt ratione solius ultimæ partis Sacramenta dici physice ac realiter causare, quia dum sola existit ultima pars, Sacramentum physice non est, cum ultima pars sola non constituat Sacramentum.

Præterea arguitur contra hanc resolutionem ex reviviscencia Sacramentorum, de qua sequenti sectione: siquidem contingit aliquando Sacramenta non producere gratiam dum existunt, propter nimirum obicem in suscipiente, quo postmodum sublato producunt gratiam, seu reviviscunt (ut loquuntur Theologi) & tamen eo casu indubitatum est nihil Sacramenti physice existere, adeoque Sacramentum non esse nisi causam moralem: quippe incredibile est quòd aliqui dicunt, in hoc casu

41. Prout & obiectio de composito physico, quod est principium quod operationum cujuscumque partis.

Solutio secundum.

42. Impugnatio Responsionis ex reviviscencia Sacramentorum.

Sacra-

Sect. 4. De Causal. & effectu Sacram. Concl. 2. 71

Sacramenta concurrere physicè ratione virtutis à se relictæ.

Nam, præterquam quòd æquè difficulter intelligatur hæc virtus à Sacramentis realiter produci, quàm ipsa gratia, utpote quæ deberet etiam causari proximè à significatione Sacramentorum, quæ non est ens reale, atque ab omnibus partibus, quæ realiter non existunt dum absolvitur, atque completur Sacramentum; specialiter contra facit, quòd eo casu non Sacramenta, sed prædicta virtus physicè solum concurreret, Deinde non potest satis intelligi, quæ sit illa virtus, in qua potentia resideat; an sit deletibilis, vel indelebilis: si sit deletibilis, per quid deletatur; si enim deletatur per peccatum, sequetur quòd Sacramenta non reviviscant, quando eo tempore, quòd intercessit inter susceptionem Sacramenti & sublationem obicis, commissum fuerit peccatum mortale, quod est contra omnes Theologos: si verò sit indelebilis, quomodo poterit Sacramentum reiterari?

Neque dici potest esse ipse character, quia hic ad alios fines ordinatur, ut postea dicitur; & si esset causativus gratiæ, hoc esset per modum causæ naturalis, adeoque caularet eam quotiescumque non inveniret obicem; quod est absurdum. Igitur si Sacramentum reviviscens (ut plerique docent) non causat physicè gratiam; quidni Sacramentum primò collatum non operetur nisi moraliter? quippe Sancti Patres utriusque eandem causalitatem attribuunt.

Audiamus D. Aug. lib. 3. de Baptismo cap. 3. loquentem hæc verbis: *Tunc incipit valere idem Baptismus ad dimittenda peccata, cum ad Ecclesia pacem venerint, non ut iam dimissa non retineantur, neque ut ille Baptismus quasi alienus, aut alius improbetur, aut alter tradatur; sed ut idem ipse, qui propter discordiam foris operabatur mortem, propter pacem intus operetur salutem.* Et libro 6. de Baptismo cap. 25. *Deus sanctificat Sacramentum suum, ut homini, sive antequam baptizetur, sive cum baptizatur, sive postea quando cumque ad se veraciter converso, id ipsum valeat ad salutem, quod ad perniciem, nisi converteretur, valeret.* Eodem modo loquitur Auctor sermonis de Passione Christi apud Cyprianum ante finem: *Et licet (inquit) indigni sint qui accipiunt, Sacramentorum tamen reverentia & propinquiorum ad Deum parat accessum: & ubi redierint ad eor, constat ablutiois donum, & redit effectum munerum.*

Respondet Dicastillo supra n. 176. Aug. minùs propriè ibi usurpare verbum operandi; falsum quippe est eadem ratione

Baptismum operari vitam & mortem: nam ex se & propria institutione, id est ex opere operato caulat vitam; mortem verò tantum per accidens & occasionaliter; ut patet. Sicut ergo causalitas occasionalis mortis non obest causalitati morali gratiæ; ita hæc non obest, quòd minùs quando Sacramentum est præsens, censetur causa physica, ita auctoritate & ratione exigente. Similiter non est eadem ratio gratiæ sanctificantis & gratiæ actualis ad non peccandum; item miraculorum quæ sancti viri dicuntur operari, & damnationis cuius peccator dicitur causa suis delictis; quia (inquit Dicastillo supra n. 179.) non vim ponimus in voce *causa*; sed in eo modo, quo dicuntur à Patribus ex Scriptura causare Sacramenta gratiam, quorum verba physicam virtutem acceptam & physicum concursum sonant.

Sed quæ illa verba? S. Basilius lib. de Spiritu Sancto cap. 15. *Si quæ (inquit) est in aqua gratia, non est ex natura; sed ex præsentia spiritus.* D. Chryostomus homilia 35. in Joannem: *Sed cum Spiritus Sancti susceperit gratiam (aqua) tunc omnia solvit peccata.* S. Ambrosius lib. 1. de Sacramentis cap. 5. *Non sanat aqua, nisi Spiritus descenderit & aquam consecraverit.* S. Cyrillus Alexandrinus lib. 2. in Joannem cap. 42. *Quemadmodum viribus ignis aqua calefacta uritur; sic Spiritus Sancti operatione ad divinam aqua reformantur virtutem, quæ baptizantium abstergunt.* Plures locutiones similes aliorum Patrum vide apud Auctorem citatum n. 219. & sequentibus.

Verùm quis non videat has omnes convenientissimè accipi, ut nihil aliud velint, quàm materiam & formam Sacramentorum causare gratiam, non per qualitatem (quæ vix vel ne vix quidem intelligibilis est) sibi inhaerentem; sed per virtutem divinam peculiariter ipsis præsentem & assistentem? Sic namque interpretatur verba Chryostomi D. Tho. 3. parte q. 73. art. 1. ad 2. *Sicut se habet virtus spiritus Sancti ad aquam Baptismi; ita se habet corpus Christi verum ad species panis & vini.* Atqui præsentia corporis Christi non est productio alicujus qualitatis in speciebus, sed realis existentia & assistentia (ut suo loco explicabitur ex Scoto) ergo præsentia Spiritus Sancti ac virtutis ejus non est productio alicujus qualitatis in materia aut forma Sacramenti, sed invisibilis ejus operatio, sive physica causatio gratiæ ad præsentiam Sacramenti instar causæ moralis.

Neque quempiam moveat similitudo Cyrilli Alex. & illa D. Leonis ser. 4. de Nativitate,

Sacramentum reviviscens nequit concurrere physicè ratione virtutis à se relictæ.

Nequit dici illam virtutem esse characterem.

43. SS. Patres Sacramento actuali & reviviscenti eandem causalitatem tribuunt. S. Aug.

Autor serm. de passione Christi apud Cyprianum.

Conant Dicastillo eludere locum Augustini.

44. Et ex Patribus adstruere physicam operationem. S. Basilius. S. Chryostomus.

S. Ambrosius.

S. Cyrillus Alexandrinus.

Sed inest cecitas.

D. Thomæ.

45. Explicatio similitudinis allatae a

Cyrillo Ale-
xandrino &
D. Leone.

nativitate, ibi: *Aqua Baptismi instar est uteri virginatis, eodem Spiritu replente fontem qui replevit & Virginem, ut peccatum quod ibi vacuavit conceptio, hic mystica tollat ablutio.* Quis enim nesciat similitudinem semper habere adjunctam aliquam dissimilitudinem, nè potius sit identitas? Porro similitudo hic attenditur non in receptione, sed in indigentia virtutis alienæ; sive non in modo cauſandi, est in substantia: ut quemadmodum aqua ex se non calefacit, sed ita si ab igne receperit calorem; & sicuti uterus virginis indigebat virtute Altissimi & obumbratione Spiritus Sancti ut pareret Salvatorem; ita fons seu aqua baptismalis ex se nullam habet virtutem abtergendi baptizatum eumque regenerandi, sed ita, si Spiritus Sanctus (ut loquitur Ecclesia in benedictione fontis) aquam regenerandis hominibus preparatam arcana sui numinis admixtione, id est, speciali presentia & assistentia fecundat. Virtus quippe Altissimi (inquit D. Leo ser. 5 de Nativitate cap. 5.) & obumbratio Spiritus Sancti, qua fecit ut Maria pareret Salvatorem, eadem facit, sed non eodem modo, ut regeneret unda credentem Aliud siquidem (ait S. Aug. super Epistolam Joannis tract. 6) est aqua Sacramenti, aliud aqua que significat Spiritum Dei. Aqua Sacramenti visibilis est, aqua Spiritus invisibilis: ista abluit corpus, & significat quod fit in anima, per illum Spiritum ista anima mundatur ac saginatur.

S. Leo.

S. Aug.

Trident.

46.

Si Spiritus Sanctus foret pars Sacramenti, optime conciperetur Sacramentum operari physicè gratiam. Sed non est communis acceptio vocis Sacramentum. Trident.

Physica igitur & efficiens causa gratiæ solus Deus, qui (juxta Trident. sess. 6. cap. 7.) gratiæ abluit & sanctificat, signans & ungens Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ.

Si offeris Deum, sive Spiritum Sanctum promissum Sacramento esse partem Sacramenti; ut nuper quidam inquit: Elementum, verbum & elemento admixtus Spiritus Sanctus sunt completum Sacramentum, optime intelligitur quomodo Sacramentum sit physica causa gratiæ, non instrumentalis tantum, sed potius principalis. Verum hæc non est communis acceptio vocis Sacramentum, Trident. supra pro causa instrumentali assignante Baptismum, ibi: *Instrumentalis item Sacramentum Baptismi, quod est Sacramentum fidei, sine qua nulli unquam contigit iustificatio.* Et statim subiungit: *Demum unica formalis causa est iustitia Dei; non quæ ipse iustus est, sed quæ nos iustos facit &c. iustitiam in nobis recipientes unusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult &c.* Et infra: *Id tamen in hac impij*

iustificatione fit, dum eiusdem sanctissima passionis merito per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum &c. Ergo per Baptismum non intelligit Spiritum Sanctum, sed nudum elementum, & verbum quo tanquam instrumento morali Spiritus Sanctus partitur singulis suam iustitiam.

Dices, per Spiritum Sanctum non intelligi ipsam omnipotentiam divinam, sed qualitatem aliquam specialiter inditam elemento aut verbo ad physicè cauſandam gratiam, aut saltem motionem quamdam divinam, per quam Sacramenta eleventur, quemadmodum instrumenta ad opera artificia; ad quæ ex se non habent sufficientem virtutem: vel certe potentiam obedientialem activam, per quam possint quilibet producere. Hi sunt tres modi, quibus Doctores nobis contrarij volunt ostendere possibilitatem causalitatis physice Sacramentorum: sed quàm inveniunt, quod solum assumptimus probandum, satis patebit ex singulorum refutatione.

In primis itaque dici nequit, quòd Sacramentis indatur aliqua virtus, per quam physicè producant gratiam; nam si actus charitatis non possit producere gratiam, nec una gratia aliam (ut docetur in materia de Iustificatione & Virtutibus Theologicis) non est verisimile, quòd aliqua alia qualitas id possit; nulla enim tantam habet proportionem, quam prædicte; videmus quippe in naturalibus actus producere habitum, & unum calorem alterum. Respondet quæpiam, etiam non implicare huiusmodi physicam efficientiam.

Quæro: ut quid ergo illam non tribuimus contritioni charitate perfectæ, de qua ita pronuntiat Trident. sess. 14. cap. 4. *Docet præterea, esse contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemq; Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur &c.* An quia reconciliatio ipsi non adscribitur sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, ut ibidem subiungit Concilium? Sanè vel propter hoc solum ponenda esset causa physica; reconciliatio si iudem (ut aliqui volunt) tanquam vicaria Sacramenti, & Deus eam acceptat loco Sacramenti, eo quòd de facto voluerit Sacramentum, vel eius desiderium esse medium necessarium; ita tamen, ut Sacramentum cauſaret cum sola attritione, desiderium autem Sacramenti non nisi cum contritione perfectæ. Si ergo Sacramentum est causa physica; quare similiter non sit causa physica contritio perfecta, quæ habet majorem proportionem cum effectu producendo? Adde, quòd ante Sacramentum institutum

47.

Nequit Sacramentis ind. virtus, per quam physicè producant gratiam.

Trident.

institutum habuerit eandem vim, cum tamen tunc non includeret votum Sacramenti: & post Sacramentum institutum habet eandem vim in homine iusto, equidem sine ullo respectu ad Sacramentum.

48. Illa virtus se sola debet concurre, vel simul cum Sacramento, utriusliber procedat in sufficientia.

Arguo Secundò contra primum modum: Vel illa virtus seu qualitas sola proximè concurreret ad productionem gratiæ, & sic Sacramenta non essent nisi causæ morales, ac principia quod seu denominationis: vel ita ut etiam concurrat Sacramentum; quod dupliciter intelligi potest. Primò, ut ex istis duabus causis constituatur una totalis sufficiens ad productionem gratiæ, quod est absurdum; quia sic creatura esset causa principalis hostiæ justificationis, maxime in sententia eorum, qui volunt gratiam ex natura sua remittere peccatum: imò tunc Sacramenta non erunt instrumenta gratiæ, nec illa virtus, sed erunt duæ causæ principales partiales, sicut lumen gloriæ & intellectus respectu visionis beatificæ.

Secundò potest intelligi, quòd illa qualitas concurrat cum Sacramento tanquam causa insufficientis, quod etiam dici nequit; alioquin deberet per aliam virtutem elevari, & sic ibitur in infinitum, aut non debuit Sacramentum nisi à Deo immediatè elevari tanquam instrumentum, qui est modus secundus statim improbandus.

49. Illa virtus nequit dici corporea, neque spiritalis.

Argumentor Tertio: Illa qualitas vel est corporea, vel spiritalis: non corporea; quomòdò enim corporea qualitas virtute sua naturali facere potest effectus spirituales, ut est gratia justificans, nisi fortè per potentiam obedientialem? at illa similiter reperitur in Sacramento, adeoque qualitas illa superfluit. Non spiritalis, quia oporteret eam inherere subjecto corporeo, quod est contra naturam spiritalis qualitatis.

His adijunge (si placet) improbationem Scoti, quam habes in principio conclusionis in responsione ad secundam questionem. *Ut quid enim toties generaretur &c. si tamen (inquit Doctor ibi) fiat altercatio propter auctoritates de isto vocabulo, virtus; potest dici, quòd virtus uno modo est ultimum de potentia: ultimum autem potentie signi practici, est quòd significat efficaciter, hoc est, praviè & certitudinaliter; nam non potest signo, in quantum practicum est, competere maior potentia. Tamen talis virtus potest concedi esse in Sacramento: sed ista non est aliqua forma absoluta, sed tantum relatio conformitatis signi ad signatum.*

50. Instrumenta artificialia nihil producant, nisi ad

Venio ad secundum modum, contra quem formo hoc argumentum: Instrumenta artificialia nihil producant, nisi ad

quod habent naturalem virtutem; quippe sive penicillus casu incidat in tabellam, ac securis in lignum, sive per homines aut alias causas ad hoc dispositas applicentur, pingent ac dividunt; ergo similiter Sacramenta nihil efficient; nisi ad quòd habent naturalem efficaciam ac proportionem, qualem non habent respectu gratiæ, quæ est nobilissimæ ac spiritualis entitatis; Sacramenta autem ceremoniæ aliquæ corporales, tenuissimæ ac fluxæ.

cialis nihil producant, nisi ad quòd habent naturalem virtutem.

Deinde si (ut jam jam dixi) qualitas non sufficit ad hujusmodi gratiæ productionem, quomòdò sufficiet motus, qui multò est inferioris entitatis? eadem siquidem, & majora argumenta recurrunt. Ut omitam, quòd non possit intelligi, quis sit terminus hujusmodi motus: si enim dicatur esse gratia ipsa, quæ est effectus Sacramenti, jam inciditur in tertium modum explicandi, quem mox refellemus: si verò esse aliquid in Sacramento, recurrunt incommoda; quæ diximus sequi ex prætena virtute Sacramentis indita; præterquam quòd Scot. 4. dist. 1. quest. 5. n. 10. dicat: *Valde improbable videtur, quòd aliqua forma toties causaretur in terra, quoties moveatur ab artifice: & toties desinat esse, quoties desinit actu moveri.*

Scit.

51.

Restat tertius modus, videlicet potentia obedientialis, ratione cujus Deus possit quilibet elevare ad quodlibet producendum; quæ, quia valde difficilis est & inconceptibilis, gratis omninò videtur asseri, nisi aliquid ad hoc nos cogat. Nec enim rectè philosophantur, qui sine gravibus rationibus quas nequeunt solvere, aliquid asserunt, quod communi conceptui & modo intelligendi videtur repugnare, ex solo utique argumento negativo, quòd ostendi implicantiã contradictionis in illo non possit.

Concesso, Deum quidem per se posse facere, non sequitur etiam posse per creaturas.

Et quamvis concederemus hoc argumentum sufficere ad asserendum Deum posse aliquid per se facere; tamen inde non sequitur similiter esse dicendum, eum posse facere per creaturas omne id, ex cujus parte non potest ostendi contradictio; ob quam non possit fieri ab hac aut illa creatura. Ratio diversitatis est: quia creatura est limitata perfectionis, ideoque etsi ex parte effectus non sit defectus quin fieri hoc vel illo modo possit: tamen ex parte cause sæpè est defectus, ita ut hoc vel illud nullo modo facere possit. Etenim ut dicatur aliquid posse fieri per creaturam, necessarium est ostendere eam habere in se aliquam potentiam, saltem remotam ad hoc faciendù, quia

K

ha e

hæc debet supponi esse, ut possit à Deo elevari.

Ut res ali-
qua elevata
physicè pro-
ducatur aliam,
debet vi
activa sibi
intrinsecè in
illam in-
fluere.

Sanè ut res aliqua elevata à Deo verè physicè aliam producat, non sufficit, quòd Deus ad ejus præsentiam aliam producat, sed necesse est, ut ipsa etiam tanquam causa partialis in rem illam influat per vim activam sibi intrinsecam, sicut intellectus per vim sibi connaturalem & intrinsecam influit in visionem beatificam, eamque ut causa partialis unà cum lumine gloriæ producit; nisi enim res elevata verè influat in effectum, non poterit dici hunc producere; & nisi habeat vim aliquam sibi intrinsecam activam aliquo modo proportionatam huic effectui, nequit intelligi quomodo in eum influat: nam actio non solum supponit agens esse, sed etiam habere vim agendi: adeoque sicut quod non est, nequit elevari ad agendum; sic nec id, quod nullam habet vim agendi, ad hoc elevari potest.

52.
Vis agendi
debet ali-
quo modo,
saltem re-
motè, esse
proportio-
nata effectui
producendo.

Unde ulterius sequitur, non sufficere quamcumque vim agendi (nec enim quia frigus habet vim destruendi calorem, videtur esse aptum ut elevetur ad eum producendum) sed hæc debet aliquo modo saltem remotè esse proportionata: ita ut ex se cum concursu generali possit producere aliquem effectum, qui habeat saltem aliquam analogiam cum effectui supernaturaliter producendo; ita ut ab eo tantum differat ut imperfectum à perfecto, idque vel intra eandem speciem, sicut calor ut duo à calore ut octo, vel ita ut effectus perfectior sit diversæ speciei ac altioris ordinis; sic tamen ut uterque sit aliqua ratione ejusdem generis, ratione ordinis, quem dicunt ad eandem potentiam: qualis analogia est inter cognitionem Dei naturalem & visionem beatificam.

Ratio illius.

Ratio est: quia cum illa res sit verè causa effectus, eum verè producendo, debet cum causa elevante ita constituere causam totalem, ut hanc in producendo adjuvet, sic ut si causa elevans sit finitæ virtutis; non possit sine altera effectum tam perfectum producere, aut saltem non cum tanta facilitate; ut patet in omnibus causis partialibus, quarum habemus ullam experientiam vel certam cognitionem.

Sive negatur, sive affirmetur potentia obedientialis, nil detrahatur divinæ potentie.

Sequitur secundo, sive negem sive affirmem potentiam obedientialem, propterea me nihil addere vel detr. here potentie divinæ, quam constat omni modo esse infinitam, nec ullâ ratione limitatam; sed

potentia creaturarum. Sicut qui fatetur Deum videre absolute omnia futura, plane nihil detrahit ejus scientiæ, dicendo illum non videre futurum illum palatium ex puro auro constructum, eo quòd tale nunquam futurum sit: quemadmodum etiam nihil ipsius scientiæ adderet, qui affirmaret hoc futurum, & ut tale videri à Deo.

Ex his factis patet non dari potentiam obedientialem cuilibet ad quodlibet: etenim quantitas v. g. nihil potest per se producere, quod habet talem analogiam cum gratia.

Dices: Hæc potentia non est talis, ut possit aliquid per se producere; sed essentialiter exigit singularem Dei concursum, ut possit exire in actum.

Sed contra Primò: quia oppositum videtur sequi ex dictis. Secundo: quia cum omnis potentia activa inclinet naturaliter in actum aliquem, exigit naturaliter omnia ea, quæ necessaria sunt, ut possit exire in actum; hinc omnis vis agendi exigit concursum generalem tanquam sibi connaturalem.

Unde sequitur, si detur in omnibus rebus potentia activa, quæ sine singulari Dei concursu non possit exire in actum, & cum eo possit, hunc concursum ei fore connaturalem, non minus ac concursum universalem, adeoque effectum fore naturalem, quia secundum exigentiam & inclinationem creaturæ, atque concursum fore potius ex natura rei universalem, quam particularem, quia rebus omnibus secundum naturalem earum inclinationem debitus erit.

His accedit Primò quòd secundum illam sententiam posset brutum elevari ad intelligendum & videndum Deum ipsam, quod absurdissimum est.

Respondent aliqui Primò, propositionem illam: Quidlibet potest à Deo elevari ad quodlibet producendum, intelligendam esse, nisi hoc implicet per illud produci: implicare autem brutum intelligere, quia sic esset rationale. Sed etsi dicta propositio ita intellecta, sit per se clara, nec possit negari; tamen nil facit ad præsens propositum; quippe non magis inde sequeretur sonum vel lotionem posse producere gratiam, quòd illi contendunt, quàm ejus contradictorium, aut quàm brutum posse intelligere: quare tunc restabit probandum illud non implicare contradictionem, dandaque erit ratio, cur corpori minus repugnet spiritus ac actio omnino spiritualis, quàm bruto repugnet rationale, ac imaginationi intel-

53.
Non datur
potentia
obedientia-
lis cuilibet
ad quodlibet.
Objectio.

In sententia
opposita,
brutum posse
elevari
ad intelligendum
Deum.

54.
Responso
prima ad-
versario-
rum.

intellectio : nam si communem sensum consulamus, imaginatio videtur magis proportionata intellectioni, quam sonus productioni gratiæ.

55. Respondo
secunda.
Respondent alij Secundò, posse quidem imaginationem bruti elevari ad producendam intellectiõnem, ejuſque oculum ad producendam visionem beatificam (quia hoc necessariò ex illo principio sequitur) non tamen brutum ideo intellecturum aut visurum Deum.

Sed contra est; quòd videre ac intelligere nihil sit aliud, quàm intellectiõnem ac visionem sibi inhærentes vitaliter producere: nec potest explicari, quid hîc aliud requiratur, quia hoc ipso quo potentia ita producit intellectiõnem, tendit per eam in rem intellectam, eamque sibi repræsentat.

Nec sufficit si dicas, imaginationem posse quidem producere intellectiõnem, non tamen eam in se recipere aut vitaliter producere; quia nulla ratio reddi potest, cur unum magis implicet, quàm alterum. Immo faciliùs intelligitur corporale posse in se recipere aliquid spirituale, quàm hoc producere. Et rursus, cum imaginatio sit potentia vitalis, nulla potest reddi ratio, cur si possit intellectiõnem sibi inhærentem producere, non possit id vitaliter facere, Deo singulariter concurrente.

Si respondeas, hoc repugnare ejus nature; similiter dicam repugnare rei corporali producere aut recipere in se aliquid spirituale.

56. Implicet
oculum corporeum videre rem spiritualem.
Accedit Secundò, quòd secundum communem sententiam implicet me oculo corporeo videre sonum aut rem merè spiritualem: ergo implicet corpus producere aliquid spirituale; quippe hoc videtur multò magis extra objectum potentia activæ corporalis, quàm spiritus sit extra objectum potentia visivæ oculi, que ratione animæ est aliquo modo spiritualis; & difficilius est producere rem spiritualement, quàm circa illam agere.

57. Implicet
quolibet rem elevari ad quilibet in se recipiendam per modum subjecti.
Tertio: implicat quamlibet rem elevari ad quilibet in se per modum subjecti recipiendam (quis enim credat Angelum aut sonum dealbari posse?) ergo implicat quilibet ad quodlibet producendum elevari, quia hoc illo difficilius est. Melius ergo putatur unaquæque res, sicuti est finita entitatis ac perfectionis, ita finita esse activitatis, & non participare nescio quam omnipotentiam.

58. His ita expeditis pro causalitate morali Sacramentorum, antequam concludam controversiam, quæro cum Doctore Subtili 4. d. 1. q. 5. n. 12. *Qualiter cum hoc salvetur,*

quòd Sacramenta sunt causa gratiæ, non tantum per accidens, & quòd per Sacramenta habeatur gratia, sicut Sancti loquuntur?

Respondet cum Doctore: Dico (inquit) breviter, quòd omnis dispositio necessitans ad formam, quæ non est ratio receptivi, potest dici quodammodo causa activa, sive causa instrumentalis respectu forme: ipsum autem Sacramentum, sive susceptio Sacramenti, est talis dispositio & immediata, non causans aliam mediam inter se & gratiam: ergo ipsa potest dici quodammodo causa activa vel instrumentalis respectu gratiæ. Majorem probat exemplo meritatorum, quæ sunt causa instrumentalis respectu præmij; quia hoc per illa acquiritur, & tamen non causant activè præmium in se, nec aliquam dispositionem præviam. Similiter per motum acquiritur terminus, & tamen motus non habet actionem aliquam ad causandum terminum, aut dispositionem intermediam, sed ipsemet est dispositio proxima ad terminum; haud equidem ratio receptivi.

Et idem est de Sacramento; quippe susceptio ejus (inquit Doctor supra n. 13.) est dispositio necessitans ad effectum signatum per Sacramentum, non quidem per aliquam formam intrinsecam, per quam necessario causaret terminum, vel aliquam dispositionem præviam: sed tantum per assistentiam Dei causantis illum effectum, non necessario absolute, sed necessitate recipientem potentiam ordinariam: disposuit enim universaliter, & de hoc Ecclesiam certificavit quòd suscipienti tale Sacramentum ipse conferret effectum signatum. Nec obstat, quòd susceptio Sacramenti est aliquid circa corpus ipsius suscipientis; gratia autem causatur in anima: quia sufficit, quòd dispositio & forma sine in eodem supposito, & maxime quando dispositio non est dispositio ex parte rei, sed in ordine ad agens voluntariè causans terminum: id est, quando non est dispositio physica, sed solum moralis; per quam distinctionem facile solvuntur illa, quæ objicit Suarez 3. parte tomo 3. disp. 9. sect. 2. contra hunc modum loquendi Scoti. Vide Commentarium R. P. F. Antonij Hiquæzi ad locum præfatum.

Solum nota malè Suarium supra confundere sententiam Doctoris, cum illa, quam tenet Durandus 4. dist. 1. q. 5. ubi docet Sacramenta esse conditiones sine quibus non, non verò causas. Vide quæ diximus in fine conclusionis primæ præsentis sectionis. Conditiones sine quibus non in Sacramentis sunt v.g. præsentia Parochi in Matrimonio ubi Trid. est receptum, consensus adulti in Baptismo &c. quippe in parvulis non requiritur consensus, ubi tamen invenitur causa gratiæ baptismalis. Similiter in locis ubi

Explicatio ex Scoto, qualiter Sacramentum sit vera causa gratiæ, & non tantum per accidens.

Scoti.

Hiquæzi.

59. Malè confunditur à Suario sententia Scoti cum Durand.

Trident. non obligat, subsistit contractus matrimonialis in absentia Parochi. Aliud est de externo consensu contrahentium, sine quo nullo casu confertur gratia Sacramenti Matrimonij, & qui infallibiliter, immediatè & partialiter cum præterita voluntate Christi movet Deum ad gratiam conferendam.

60.
Sacramenta non causant physicè vel moraliter qualitatem dispositivam gratiæ, nec reddunt hominem immediatè Deo gratum.

Ex dictis colligitur, falsò asseri Sacramenta causare physicè vel moraliter qualitatem dispositivam gratiæ, aut hominem reddere immediatè Deo gratum. Prima pars probatur: quia nihil est quod ostendat talem causalitatem, adeoque videtur merè conficta ab his, qui tali modo conantur falsò persuadere causalitatem physicam Sacramentorum. Profectò si gratia possit conferri extra Sacramenta absque tali qualitate, cur non etiam per Sacramenta? deinde eadem est difficultas de productione huiusmodi qualitatis (ut notat Scot. in principio conclusionis citatus) quæ occurrit de immediata productione gratiæ.

Trident.

Quod attinet alterum modum loquendi, hic repugnat Trident. quod sess. 6. cap. 7. docet hominem justificari ac reddi gratum Deo per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum, id est, per iustitiam sibi inhaerentem, quam infra assignat pro causa formali justificationis, idque pro unica, ibi: *Demùm unica formalis causa est iustitia Dei, non quæ ipse iustus est, sed quæ nos iustos facit* &c. Ergo Sacramentum, quod ibidem asseritur causa instrumentalis, constituit hominem Deo gratum mediante hæc formâ.

Sacramenta non concurrunt solum ad unionem gratiæ.

Si dicas, Sacramenta solum concurrere ad unionem gratiæ, jam contradicis eidem Concilio & SS. Patribus; quippe non solum dicunt Sacramenta efficere hominem Deo gratum, sed etiam gratiam conferre ac continere, eo scilicet modo, quo causa continet suum effectum; non autem ut locus locatum, vel totum partem, aut aliud quidpiam simile. Et certè etsi homo generans dicatur causare hominem, quia producit unionem; non dicitur tamen causare animam, aut eam continere continentiam causæ physicæ.

Instas: saltem continentiam causæ moralis. Transeat totum: verùm ad hanc impertinens est productio unionis; movetur siquidem Deus medijs dispositionibus, quas genitor ponit in materia, ut producat animam, quæ informet illud corpus dispositum & organizatum vel se solo, vel cum anima matris illam uniendo: neque hæc productio unionis gratiæ cum anima inventa est ab auctoribus suis ad salvandam

causalitatem morale, sed physicam.

Finio hanc controversiam, & infero minorem, quam hæctenus probavimus (fortitan pluribus quàm benignus lector velit, & res postulet) verbis Doctoris Subtilis, quæ habet 4. d. 1. q. 5. n. 9. *Non pater aliqua necessitas talis virtutis (physicæ nimirum) quæ fingitur in Sacramento, neque secundùm rationem naturalem manifestum est; neque secundùm fidem: quia sicut sequenti rationem naturalem non sunt ponenda plura, nisi quæ ratio naturalis concludit: ita sequenti fidem non sunt ponenda plura, quàm veritas fidei requirit. Veritas autem fidei non requirit ponere talem virtutem supernaturalem in aqua vel in verbis, nec aliqua ratio cogit ad istam pluralitatem.*

Tertia quæstio, quam hæc movent DD. Catholici est, an Sacramenta novæ Legis conferant omnibus æqualem gratiam? Et intelligi potest vel de Sacramentis diversæ speciei, ut Baptismo, Confirmatione &c. vel de Sacramentis solo numero differentiibus v. g. pluribus Baptismis. Ut autem ab ultimo incipiamus, non desunt inter antiquos Scholasticos, qui putârunt omnia Baptismata etiam in parvulis inæqualem producere gratiam. Fundamentum eorum est duplex. Primum quod putent homines non esse creatos nisi ad supplendum locum defectiorum Angelorum. Secundum, quòd existiment Angelos omnes sicut erant diversæ & inæqualis perfectionis entitativæ, ita inæquali gratiâ fuisse donatos, & ad inæqualem gloriam fuisse perventuros. Unde ulterius inferunt nullos homines habituros æqualem gloriam, adeoque nec parvulos æqualem gratiam in Baptismo; alioquin si contigisset illos statim mori, debuissent æquali gloriam donari. Pro hac sententia Regium q. 62. n. 47. citat Scotum 4. dist. 4. q. 7. a. 1.

Alij volunt (inquit Coninck supra n. 48.) quandoque ratione sanctitatis & devotionis ipsius ministri, uni in Sacramento conferri majorem gratiam, quàm alteri. Non quidem ita, ut hæc additio conferatur propriè virtute Sacramenti, sed quòd conferens Sacramentum eam suscipienti de congruo mereatur. Ita Scotus 4. dist. 4. q. 7. a. 3. Ratio est: quia putant etiam extra Sacramentum unum alteri posse mereri de congruo gratiam justificantem. Sed verisimile est Regium non legisse Scotum, sed Sotum 4. dist. 6. quæst. unicâ art. 6. ubi id Scoto falsò impingit, ut ostendo conclusionem sequenti.

CON-